

права. 2008. № 2. С. 67—80. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovoy-printsip-formalnogo-ravenstva.pdf>

8. Киріченко І.А. Сутність права з точки зору юридичного позитивізму. Митра справа. 2011. №1 (73) URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2011_1_2/216.pdf



ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ ДМИТРА ВІТОВСЬКОГО

ГНАТІВ Михайло Володимирович,
*студент юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Створення та безпосередній розвиток власної, незалежної, держави можливі лише за умови, що ґрунтуються на повазі до власних сторінок історії, згадуючи при цьому сотні імен політичних і військових діячів, - активних учасників і керівників національно-визвольного руху українського народу. До таких належить постать Дмитра Вітовського - ідеолога стрілецької політичної думки, державного і військового діяча Західноукраїнської Народної Республіки. Все своє життя він намагався втілити ідеї визволення українського народу.

Народився Дмитро Вітовський у листопаді 1887 р. у селянській сім'ї в с. Медусі біля Галича. Рід Вітовських походив з старої української шляхти, до того ж вельможної, бо мала свій герб [1, с. 291]. Серед учнів школи Дмитро вирізнявся неабиякими здібностями до навчання, вродженою інтелігентністю, побожністю. У Станіславівській гімназії, де більшість учнів були українцями, Вітовський брав активну участь у таємних гуртках [2, с. 35]. Студенти вивчали українську літературу, історію, а також їздили селами з концертами.

У 1906 р. Вітовський став членом Української радикальної партії, метою якої є незалежність соборної української держави [3, с. 32]. Ним оволоділа ідея української державності і все своє подальше життя він присвятив її реалізації. Багато енергії Вітовський у ті роки скеровує на створення по селах читалень «Просвіти», які стали осередками духовного і національного відродження українського народу, а також спортивно-патріотичних товариств – «Січей» та «Соколів» [4].

У серпні 1914 р. Головна Українська Рада прийняла рішення про створення легіону Українських Січових Стрільців. Для того, щоб організувати це військо Вітовський разом з такими ж українськими старшинами був скерований Головною Українською Радою. До легіону записалося майже 28 тис. добровольців, але австрійську владу це не влаштовувало, тому вона дала дозвіл тільки на 2,5 тис. війська [5, с. 42]. Особливо приваблювало українців те, що вони могли створити власне військо. Заради мети, що була сказана вище, стрільці були змушені присягнути на вірність Австро-Угорщині.

Підтвердити вищесказане можна словами Ганни Черкаської «Українські Січові Стрільці – це вицвіт українського відродження, адже під небесно-золоті знамена стали найкращі з кращих: поети Василь Пачовський, Антін Лотоцький, Роман

Купчинський, Богдан Лепкий, Олесь Бабій, Юрко Шкрумеляк, Михайло Курах, Богдан Кравців; художник і композитор Левко Лепкий; режисер, поет і композитор, автор пісні «Ой у лузі червона калина» Степан Чарнецький; хімік, поет, пілот капітан Петро Якович Франко. Словом, як у часи відродження, на десять воїнів припадав один митець. Серед таких митців був Дмитро Вітовський» [7].

Серед свого війська Вітовський проводив ідейно-патріотичну роботу, яка привела до думки створити пресовий фонд та видавати газету. Д. Вітовський подавав приклад й іншим старшинам, суть якого полягала у виховуванні поміж вояків почуття глибокого патріотизму, відданості Україні та заохочення для здобуття для неї незалежності. Він розумів, що Австрія це лише тимчасовий союзник, з яким колись виникне потреба боротися.

У червні 1915 р. січові стрільці першими увійшли в Галич, тому що ними були принесені значні жертви. У перших рядах була сотня Дмитра Вітовського. Він наказав на галицькій ратуші вивісити синьо-жовтий прапор. Через це його ледь не позбавили військової кар'єри, але покарати його армія Австро-Угорщини не наважилася. «Стрільці вперше за весь час вирішили відкрити своє справжнє обличчя — вони боролися за свою державу. Тоді за особистим впливом Вітовського народиться серед УСС-ів клич, що Українські Січові Стрільці — це не австрійське лояльне військо, але українське вільне військо, яке повинно боротися за волю України з усіма її ворогами» [8].

Д. Вітовський зрозумів, що орієнтуватися потрібно лише на власні сили, яких дуже мало, адже «жоден народ, який орієнтується на чужу силу, не виборив собі незалежності».

Вітовський пересвідчився у вищесказаному тоді, коли легіон січових стрільців перейшов Збруч і він із сотнею мав повинен розповідати українському населенню про наміри австрійців, що не несе за собою нічого поганого. Будуть вони друзями до тих пір, поки вони мають можливість отримувати українське хліб, м'ясо, сало. Йому було не до вподоби носити австрійський мундир, але не міг він полишити своїх стрільців. Але не добрими думками нічого змінити не можливо.

Січові стрільці на чолі із Дмитром Вітовським стали під прапор Центральної Ради, а сам Вітовський вимагав від усіх стрілецьких старшин вживання виключно української мови. Саме через стрільців у Запоріжжі з'явилися перші українські школи і навіть перша українська газета «Січ».

Висот Д. Вітовський досяг під час переможного Листопадового повстання у Львові 1918 р., яке переросло в революцію, в результаті чого і виникла ЗУНР. Того ж року Австро-Угорщина стала на порозі розпаду. Українські політичні діячі вирішили скликати нараду, щоб обговорити ситуацію і створити програму дальших дій. На нараді було обрано Українську Національну Раду, яка проголосила Українську державу автономною частиною імперії.

Під час злуки західних і східних українських земель, Вітовський погоджується стати секретарем військових справ Тимчасового Державного Секретаріату Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР).

Військовий секретар встановлює розпорядок покликання на військову службу і налагоджує військові справи. Для швидшого надання допомоги оборонцям Львова, Вітовський державним комісарам і військовим командам ЗУНР видає відповідний наказ. Мобілізація проходила повільним темпом, бо зі Світової війни вернулось дуже мало вояків. Однак в грудні, Вітовський організував понад стотисячне військо із людей що мешкали в Галичині, яке отримало назву Українська Галицька Армія (УГА).

Для хорошої підтримки фронту Вітовський досконало організував працю мобілізаційного, технічного і санітарного відділів.

Секретар прагнув негайно об'єднати дві українські держави і створити спільне військо. Дмитро Вітовський наполягав на цій позиції, незважаючи на те, що у неї було багато противників, проте прикріпив її до власної думки Головного отамана Симона Петлюри. Вітовський зразу ж виїхав до Вінниці, але Петлюра заперечив проголошення диктатури.

Як писав Дмитро Дзюба у своїй статті: «У перших днях січня Вітовський виніс на засідання Ради Державних Секретарів проект закону в справі здійснення соборності. Проти нього рішуче виступили декотрі секретарі. У такій ситуації, Вітовський заявив, що коли вони відкинуть його пропозицію, він звернеться з цією справою до війська, яке однозначно його підтримає. Відтак Секретаріат ухвалив закон про злуку, а за кілька днів відрядив делегацію, що 22 січня 1919 року взяла участь в проголошенні соборності України на Софіївському майдані в Києві. Сповнилась те, чого Вітовський прагнув ще з юних літ – того дня він заслужено брав участь в урочистостях біля собору Святої Софії» [9].

Усі вищесказані непорозуміння в уряді ЗУНР призвели до того, що 13 лютого 1919 року Вітовський залишив посаду військового секретаря.

У березні того ж року Державний Секретаріат призначає Вітовського до складу української делегації, що відправляється на світову конференцію в Парижі. Приїхавши, Дмитро Вітовський переконливо і рішуче ставить вимоги щодо звільнення від польської окупації західних земель України.

Прикладними є уривки з листа Вітовського до Президента США Вільсона: «Удержання польської окупації в Галичині кине ту територію в вир безупинних неспокоїв, збройних розправ, партизанки... Насильства, арешти і розстріли наших людей польськими військами показують, якими методами будуть послуговуватись поляки, щоб удержати своє панування там, де не мають до того ніякого права, хіба право сильнішого...» [5, с. 53]. Проте 25 червня вирішують на конференції надати полякам право зайняти захід України. Українська делегація разом з Вітовським оголошує протест, в якому заявляє: «Український нарід відмовляється прийняти це рішення і обстоюватиме всіма способами незалежність й цілість своєї держави...» [10].

Отже, у зв'язку з багатьма обставинами, які виникли під час політико-правової діяльності Дмитра Вітовського, західним українцям у той період не вдалося відстояти своєї держави. Однак повстання 1918 р. не було даремним, тому що воно наситило та зміцнило національну свідомість народу ідеями власної держави, патріотизму, національного обов'язку і солідарності. Адже у першу чергу український політик, військовий керівник і літературний діяч, сотник Легіону Українських Січових Стрільців, полковник, засновник Української Галицької армії, Державний секретар військових справ ЗУНР відстоював ідеї незалежності держави, проводив політику демократії та палко проповідував ідеї патріотизму. Політико-правові погляди Дмитра Вітовського сприяли покращенню державних цінностей народу.

Список використаних джерел:

1. Гай-Нижник П. Доставка для уряду Директорії українських грошей з Німеччини і загибель Д.Вітовського (1919). *Гуржіївські історичні читання: Збірник наукових праць*. Черкаси, 2009. С. 290—294.
2. Думін О. Історія Легіону Українських Січових Стрільців. Львів, 1936.

3. Заклинський М. Дмитро Вітовський. Львів, 1936. С. 32.
4. Мацькевич М. Політико-правові підстави та передумови для можливого оформлення федеративних відносин між Австрією та ЗУНР. URL: <http://www.pravnuk.info> (дата звернення: 02.04.2018).
5. Науменко К. Полковник Дмитро Вітовський. *Армія України*, 1992.
6. Ходак І. Дмитро Вітовський — провідник Листопадового чину. *Літоніс Червоної Калини*. 1991. № 2. С. 45—50.
7. Черкаська Г. Буде армія – буде державність! URL: <https://uamodna.com/articles/bude-armiya-bude-derzhavnistj/> (дата звернення: 19.03.14).
8. Дзюба Д. Дмитро Вітовський — Провідник Листопадового Чину. URL: <https://porokhivnytsya.com.ua/2017/11/01/dmytro-vitovskyi/>(дата звернення: 19.03.14).
9. Герей В. Дмитро Вітовський: життєпис полковника 2017.XI.1 URL: http://na-skryzhalyah.blogspot.com/2017/10/blog-post_31.html (дата звернення: 19.03.14).
10. Яновська С. Дмитро Вітовський: Політичний портрет. URL: <http://vistikalush.com.ua/articles/category/society/2012/11/08/4949/view> (дата звернення: 19.03.14).



ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ЗАКОННІСТЮ ВІДМОВИ В ПОРУШЕННІ ФОРМАЛЬНОГО ДІЗНАННЯ ПО ДЕРЖАВНИХ ЗЛОЧИНАХ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ

ГОРБАЧОВ Василь Павлович,
к.ю.н., доцент, адвокат

Закон від 19 травня 1871 року провадження дізнання по державних злочинах поклав на жандармерію, яка мала право починати дізнання не тільки за пропозицією прокуратури, але й зі своєї ініціативи. При цьому при надходженні до жандармерії інформації про державні злочини, вона не повинна була обов'язково розпочати дізнання, а могла за необхідності спочатку провести негласне розслідування для перевірки наявності ознак злочину.

Спочатку закон не визначав порядок дій жандармерії у випадках, якщо інформація про державний злочин не підтвердилася. А на практиці залишення відомостей про державні злочини без подальшого розслідування (тобто припинення справи) узгоджувалося із прокуратурою. При цьому департамент поліції у своєму циркулярі від 26 червня 1891 року № 1690 рекомендував за аналогією зі ст. 309 Статуту кримінального судочинства (СКС) усі доноси й заяви, що не підтвердилися, представляти на висновок прокурора судової палати з викладом результатів їх негласної перевірки [1, арк. 207зв.-208, 421зв.; 2, с. 27-28].

Законодавчо такий порядок узгодження із прокуратурою закріплено тільки 7 червня 1904 року, коли було встановлено, що, якщо начальник жандармського управління в заявах або повідомленнях, що надійшли до нього, не знаходив достатніх підстав для провадження дізнання, то про це повинен був негайно повідомити прокурора окружного суду, від якого залежало припинити справу або ж направити її для провадження дізнання (ст. 1035¹⁰ СКС). Такий порядок був аналогічний порядку,